МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

СИНТАГМИ СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ : ПРОЛЕГОМЕНИ ПРАВОВОЇ ІННОВАТИКИ

до 80-річчя від дня народження

доктора юридичних наук, професора Юрія Миколайовича Оборотова

матеріали

всеукраїнської науково-практичної конференції

14 вересня 2026 року

Одеса

2026

УДК 340
DOI: https://doi.org/10.32837/11300.33882

Матеріали подано в авторській редакції

Синтагми сучасної юриспруденції: пролегомени правової інноватики (до 80-річчя від дня народж. д.ю.н., проф. Ю. М. Оборотова) : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 14 верес. 2026 р.). Одеса : НУ «ОЮА», 2026. 290 с. URL: https://doi.org/10.32837/11300.33882

Матеріали конференції, вміщені у цьому збірнику, відображають прагнення представників української правничої науки осмислити методологічне значення наукової спадщини Ю. М. Оборотова та розглянути актуальні проблеми розвитку сучасної юриспруденції. У працях авторів досліджуються питання методології юридичної науки, традиційні та інноваційні напрями розвитку права, трансформація держави, зміна правової реальності під впливом глобалізаційних, інтеграційних, інформаційних і технологічних процесів.

Окрему увагу приділено проблемам цифровізації права, ролі штучного інтелекту у трансформації юридичної діяльності, зміні форм правового регулювання, розвитку правової системи в умовах європейської інтеграції, а також переосмисленню фундаментальних категорій загальної теорії права та держави.

Key words: language and power, symbolic mediation, algorithmic communication, manipulation, critical thinking, legal innovation, legal autonomy, visual semiotics, discourse ethics.

Крижановська Тетяна Олександрівна

Національний університет «Одеська юридична академія»

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії

DOI: https://doi.org/10.32837/11300.33949

НОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНЕ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ПРАВОВОЇ ІННОВАТИКИ

Сучасний науковий і практичний дискурс дедалі активніше використовує поняття інновації, пов'язуючи його з оновленням, змінами, розвитком і появою нових форм діяльності. Водночас поняття «нове» та «інноваційне» нерідко вживаються як близькі або навіть взаємозамінні, хоча їх зміст не є тотожним. Це зумовлює необхідність філософського уточнення змісту новизни та з'ясування тих характеристик, за наявності яких нове може бути визначене як інноваційне.

Метою дослідження є філософське осмислення співвідношення нового та інноваційного, виявлення підстав їх розмежування та значення цього розрізнення для правової інноватики.

Ключовим для розмежування нового та інноваційного є питання про зміст самої новизни. Одне з принципових питань філософії інновації може бути сформульоване так: «Як можна концептуалізувати новизну, притаманну інновації?» [1, p. 90]. Складність відповіді полягає, зокрема, в тому, що новизна не є однорідною характеристикою: щось може бути новим у різних відношеннях і різною мірою. Тому доцільно розглянути різні модуси новизни. Поняття «модус» у цьому контексті використовується у значенні способу існування або прояву певної властивості чи явища. Відповідно, модуси новизни позначають різні способи, у які новизна може виникати й виявлятися.

Один із таких модусів полягає у виникненні нового через рекомбінацію вже наявного. Інновація може ґрунтуватися на «нових комбінаціях» [2], а отже, новизна не обов'язково потребує появи принципово нових складових: новим може бути саме спосіб їх поєднання. Водночас рекомбінація не зводиться до механічного переставляння наявних елементів. Нове поєднання здатне породжувати іншу структуру та властивості, яких окремі складові раніше не мали. Таке розуміння рекомбінації виражене у визначенні її як «створення нових цілісностей з уже існуючих частин» [3, p. 518]. Таким чином, новизна може виникати на рівні відношень між самими елементами, способу їх організації та утвореної ними цілісності.

Поряд зі способом виникнення новизна характеризується також ступенем відмінності від уже наявного. Інноваційність не обов'язково передбачає радикальний розрив із попереднім: «інкрементальна інновація запроваджує відносно незначні вдосконалення або прості модифікації наявної технології» [4]. Поряд із такими змінами виокремлюються радикальні інновації, для яких характерний значно вищий ступінь переривчастості. Отже, інноваційне може містити різний ступінь новизни – від модифікації вже існуючого до істотного розриву з ним.

Розглянуті способи виникнення нового та різні ступені новизни передбачають його співвіднесення з тим, що вже існує. Інший філософський вимір відкриває осмислення нового як початку. «Вже в самій природі початку закладено, що початок – це щось нове, щось таке, чого не можна очікувати від того, що було раніше» [5, с. 136]. Тут акцент зміщується до непередбачуваності нового – появи того, що не може бути безпосередньо виведене з попереднього стану.

Отже, множинність способів і ступенів новизни свідчить, що сама констатація нового ще не дає відповіді на питання про його інноваційність.

Однією з принципових характеристик інноваційності є входження нового у практику, адже «не кожна новація приводить до нововведення, і зовсім не кожне нововведення приводить до інновації» [6, с. 92]. Практична реалізація

водночас відкриває ширший трансформативний вимір інновації. Вона може стосуватися «не лише нових артефактів, а й структур, у межах яких ці артефакти постають і осмислюються» [1, p. 86]. Інноваційний характер нового виявляється, таким чином, у його здатності змінювати усталені структури, зв'язки та способи функціонування відповідної практики.

Трансформативний вимір інновації може охоплювати різні рівні людської діяльності – функціональний, структурний і смисловий. Входження нового у практику змінює способи діяльності та взаємодії, а за певних умов впливає на сприйняття й осмислення дійсності. Здійснюючи інновацію, «ми не просто створюємо нові засоби; ми активно трансформуємо наш спільний життєсвіт» [7]. Поняття життєсвіту переводить осмислення інновації у площину людського досвіду, де нове набуває значення через практики, відносини та смисли. У цьому вимірі інноваційність виявляється у здатності нового впливати на систему значень і орієнтирів людської діяльності.

Таким чином, інноваційність не зводиться до новизни як такої. Новизна характеризує певне явище через його відмінність від того, що існувало раніше, тоді як інноваційність розкривається через входження нового у практику та характер спричинюваних ним трансформацій. У цьому процесі нове може змінювати усталені практики, перебудовувати структури взаємодії, породжувати нові зв'язки та впливати на смислові рамки діяльності. Отже, відмінність від попереднього визначає новизну, а характер включення нового у практику та породжуваних ним змін – його інноваційність.

Стосовно права запропоноване розмежування дозволяє точніше визначити інноваційний характер змін. Новизна тут може виявлятися у появі нової норми, правової конструкції, процедури, інституційної форми або технологічного засобу. Їх інноваційний характер пов'язаний із реалізацією нового у правовій та соціальній практиці та його здатністю впливати на способи правової діяльності, правові відносини й функціонування відповідних інститутів. У загальнотеоретичній юриспруденції інноваційність пов'язується з «успішним впровадженням нових правових і державних ідей в соціальне життя» [8, с. 85].

Особливої ваги при цьому набуває застереження щодо можливої «імітації необхідних змін без фактичної реалізації» [8, с. 85]. Це дозволяє провести межу між формальною новизною та інноваційною зміною: формальне закріплення нового засвідчує його появу у праві, тоді як інноваційний характер розкривається у практичній реалізації та спричинених нею змінах правової діяльності, відносин та інституційних взаємодій. В окремих випадках такі зміни можуть охоплювати і смислові орієнтири правового досвіду.

Проведений аналіз дає підстави розглядати новизну та інноваційність як взаємопов'язані, але самостійні характеристики змін. Новизна має різні модуси та ступені, тоді як інноваційність визначається характером входження нового у практику та його трансформативним потенціалом. Такий підхід дозволяє у правовій інноватиці розмежувати формальну появу нового та інноваційну зміну. Інноваційного характеру нове набуває тоді, коли входить у правову практику і змінює способи діяльності, відносини та інституційні взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Blok V. What is innovation? Laying the ground for a philosophy of innovation. *Techné: Research in Philosophy and Technology.* 2021. Vol. 25, No. 1. P. 72–96. DOI: https://doi.org/10.5840/techne2020109129.

2. Ebner A. Innovation in economic evolution: Reintroducing Schumpeterian thought to current advances in economic sociology. *Current Sociology.* 2025. Vol. 73, No. 2. P. 262–280. DOI: https://doi.org/10.1177/00113921241271850.

3. Muñoz F.-F. The coevolution of technology, markets, and culture: the challenging case of AI. *Review of Evolutionary Political Economy.* 2024. Vol. 5, No. 3. P. 511–533. DOI: https://doi.org/10.1007/s43253-024-00126-0.

4. Chiffi D., Moroni S., Zanetti L. Types of technological innovation in the face of uncertainty. *Philosophy & Technology.* 2022. Vol. 35. Art. 94. DOI: https://doi.org/10.1007/s13347-022-00587-3.

5. Арендт Г. Становище людини / пер. з англ. Марії Зубрицької. Львів : Літопис, 1999. 254 с.

6. Яловега І. Г., Зуб С. С. Новація, нововведення, інновація – семантика базових понять інноватики. *Фізико-математична освіта*. 2021. Вип. 2(28). С. 89–98. DOI: https://doi.org/10.31110/2413-1571-2021-028-2-015.

7. Kaushik H. Beyond utility: Rethinking innovation through the lens of philosophy of technology. *Ethics and Society.* 2026. Vol. 20. Art. 26. DOI: https://doi.org/10.1007/s11569-025-00486-9.

8. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.] ; за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса : Фенікс, 2015. 488 с.

Ключові слова: новизна, модуси новизни, трансформація, практика, правова інноватика.

Key words: novelty, modes of novelty, transformation, practice, legal innovation studies.

Сумарокова Людмила Миколаївна

Національний університет «Одеська юридична академія»

кандидат філософських наук, доцент

DOI: https://doi.org/10.32837/11300.33951

ПРО РОЗУМІННЯ РАЦІОНАЛЬНОСТІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

«Розуміння означає дещо більше, ніж участь у ритуалах, зміст яких залишається неясним»

Річард Рорті

Автор думки, що виражена в епіграфі, відносить до ритуалів багато традиційних, звичних методів, способів мислення і міркування, прийняті в науці ніби в силу чарівності традиції, але насправді, з його точки зору, скоріше марні або навіть шкідливі. Наприклад, всілякого роду «розмови», на його думку, можуть бути цікавими, захопливими, стимулюючими, але не можуть сприяти розумінню суті справи і, тим більше, не мають відношення до осягнення істини, оскільки виражають тільки «Я» учасників, а не цю саму «суть справи». Але у

Тіхонов Анатолій Миколайович
ПРАВОВІ МЕЖІ ДЕРЖАВНОГО ВТРУЧАННЯ У ФУНКЦІОНУВАННЯ КРИТИЧНИХ ЦИФРОВИХ МЕРЕЖ 242
СЕКЦІЯ 4. ЮРИСПРУДЕНЦІЯ У МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ПРОСТОРІ: МОВА, КУЛЬТУРА, СУСПІЛЬСТВО. 249
Смазнова Ірина Сергіївна
МОВА, ВЛАДА ТА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В ЦИФРОВИХ МЕДІА: ВИКЛИКИ ДЛЯ ПРАВОВОЇ ІННОВАТИКИ..... 249
Крижановська Тетяна Олександрівна
НОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНЕ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ПРАВОВОЇ ІННОВАТИКИ 253
Сумарокова Людмила Миколаївна
ПРО РОЗУМІННЯ РАЦІОНАЛЬНОСТІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ 257
Кравченко Сергій Петрович
МІЖ АВТОРОМ І АЛГОРИТМОМ: ЮРИДИЧНИЙ ТЕКСТ ЯК ПРОСТІР НОВОЇ СИНТАГМИ ПРАВА 262
Попелюк Вадим Павлович
МОВА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ЯК СПОСІБ ЮРИДИЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ 270
Фляжнікова Ярослава Василівна
СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ ТА ЇХ ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ: ВЗАЄМОДІЯ ПРАВА, КУЛЬТУРИ І СУСПІЛЬСТВА 275
Щенсна Ірина Олександрівна
ПРАВОВА КУЛЬТУРА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....279